

## Prästens närvaro och kontinuitet

Vilken är ambitionen för pastorat och församlingar i Svenska kyrkan i dag? Formuleringarna i de mängder av församlingsinstruktioner som skrivits och skrivs ger väl delvis svar – och olika svar. Om gudstjänstlivet och diakonin, om undervisningen och missionen. Somligt av detta kan beskrivas i skiftande metoder och modeller. Annat, som kanske är viktigare än någon metod, nämns aldrig i dessa regelbundet uppdaterade instruktioner vilka fastställs av domkapitlen.

Modeller för ett levande församlings- och gudstjänstliv är oerhört väsentligt. Fungerande metoder för hur man evangeliserar, missionerar, undervisar och verkar diakonalt krävs för varje pastorat – och här har många pastorat mycket att arbeta med. Men församlingsinstruktionerna redovisar oftast mer vad man gör, än beskriver vad man är och vill göra. Utifrån de förutsättningar som gäller blir de mer verksamhetsinriktade än församlingsbyggande och Kristi-kropp-relaterade. Görande mer än varande, aktivitet mer än identitet, samhällsnyttiga mer än kristusorienterade.

Ändå, även om metoder och modeller är väsentliga, så finns andra minst lika avgörande faktorer för att bygga en levande församling och ett växande gudstjänstliv. Kyrkoordningen nämner dem inte med ett ord. Möjligen finns en antydning i 57:e kapitlet, där det heter att i pastoratets församlingsinstruktion »ska också redovisas hur de befattningar som präst som ska finnas inrättade enligt 37 kap. 18 § i huvudsak disponeras».

»Disponeras» är ett intressant ordval. Prästerna ska »disponeras» – användas, fördelas, planläggas och förfogas över för de uppgifter som ska utföras. Så som man disponerar personresurserna på vilken arbetsplats som helst, ska också präster disponeras för sådant som de kan utföra – allt från det unikt prästerliga som att döpa, viga, begrava och leda mässan till annat som att vara ungdoms- eller citypräster. Ungefär som att det alltid måste finnas någon i kassan på ICA eller som kör lokalbussen. Jobbet måste göras, men vem som gör det betyder mindre. Så är det med resurser. De disponeras.

Men en präst eller diakon, en ämbetsbärare, är inte främst en resurs. Och det är inte bara vissa arbetsuppgifter som ska utföras. Prästen är ingen utbytbar funktion för att jobbet ska bli gjort. Prästen är en person, någon att möta, som församlingsbor och gudstjänstfirare står i en relation till. Sett så är prästerlig kontinuitet, uthållighet och närvaro avgörande för församlingens liv.

Prästen är i princip alltid tjänstgörande, inte bara i gudstjänsten eller i den kyrkliga handlingen utan som person i relation till församlingsfolket. Förvirringen om prästen som tjänstgörande eller ej beror på att man bortser från att ämbetet är en *character indelebilis* – ett genom vigningen givet outplånligt sårmarke, ett andligt brännmarke som vittnar om vem prästen tillhör och är sänd av. Häri ligger kallelsen att både leda och tjäna församlingen. Lika paradoxal som Kristi kallelse var – att samtidigt vara alla tiders konung och djupaste tjänare – är också prästens: att vara församlingens ledare likaväl som dess tjänare, den som utger sig själv för att dela församlingens liv. För detta krävs närvaro och kontinuitet, inte som med kyrkoherdarna i dagens storpastorat – distans och administration.

Den ökande funktionaliseringen av ämbetet har sina orsaker. En är avsaknaden av en katolsk ämbetssyn med prästen som *repraesentatio Christi*, en annan översättningen av *episkopos* i exempelvis Fil. 1:1. Bibel 2000 har *församlingsledare* medan 1917 skriver *församlingsföreståndare*, översättningar som anger funktionen, inte ämbetets karaktär som består när funktionen inte längre kan utföras.

En tredje orsak är synen på samspelet mellan prästen och församlingen, det ömsesidiga beroendet och fostran av varandra – herdeuppdraget att dela sitt liv med fåren, att bo i och

vaka över fårfallan. När den kontinuiteten finns, växer förtroendet till prästen så att trosundervisning som rustar för det kristna livet förmedlas, bikten tillämpas, själavård utövas och liturgin och predikan lever i det lokala. Prästen är den som i sitt ämbete och i sin person ska knyta ihop allt som sker i församlingen så att den blir just församling. Allt ska hänga ihop. Från begravningen till högmässan med tacksägelsen, från dopet till barnskapets liv i Gud, från själavårdssamtalet till samtalsgruppen, från diakoniträffen till mässan. För detta behövs prästen i sitt ämbete, prästen som en av Kristus kallad och vigd person.

Sådant beaktar man emellertid sällan i pastoratens organisationsplaner eller vid fördelningen av personella resurser som ämbetsbärarna: präster och diakoner. I stället för närvaro, kontinuitet, uthållighet och personliga relationer ser vi i de stora pastoraten motsatt utveckling. Präster flyttas mellan pastoratets olika församlingar och enheter och församlingsherdar byts ut. För att lösa vakanser åker präster runt i pastoratet för att ha dop och begravningar. Sådant skapar inga bestående kontakter och relationer. Om syftet endast är att få dopen utförda, brudparen vigda, konfirmanderna undervisade kan prästerna resa över hela stan eller ut till landsbygdsförsamlingarna. Men om man vill bygga församling fungerar det inte. Då behöver prästen stå för *stabilitas loci*.

Denna brist på prästerlig stabilitet och kontinuitet bottenar i flera förändringar, som kyrkan inte alltid rått över. En är att prästen i dag kan ha svårt att finna en bostad i sin tjänstgöringsförsamling. Att nämna de gamla prästgårdarna är väl närmast nostalgiskt och har ett romantiskt skimmer över sig. Även om många andra kyrkor, frikyrkor som folkkyrkor, har dem kvar så kommer vi inte dit igen. När tjänstebostäderna upphörde separerades helt enkelt många prästers bostadsort från deras församlingstjänst.

Men inte heller prästerna och diakonerna själva förstår alltid hur viktigt det är med kontinuitet, närvaro, delande av bön och gudstjänstliv med den övriga församlingen. Prästen finns där när denne »tjänstgör», predikar och celebrerar. Men inte annars, inte när man är »ledig». Eller så byter präster självmant tjänst för ofta, man vill ha en annan profiltjänst, en annan kyrka, en högre lön. Att vara tre till fyra år på ett ställe uppfattas som lång tid men för en församling är det en mycket kort tid.

Annat kan kyrkan påverka desto mer. De större pastoraten styrs i dag för mycket av administrativ personal, av dem som inte är verksamhetens utförare utan dess organisatörer. Men dessa saknar ofta pastoral kunskap, omsorg om församlingarna, om de enskilda människorna. Avståndet är för stort. Här behövs ett annat tänkande i pastoraten. Prioritera kontinuiteten, prioritera stabiliteten, prioritera troheten, närvaron och uthålligheten. Det lönar sig. Om man vill bygga församling och inte bara utföra de kyrkliga servicefunktionerna.